

Inwoners aan het woord

Verslag inwonersparticipatie Omgevingsvisie Hilversum
augustus – november 2021

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Aanpak	4
2.1	Vijf vragen	4
2.2	Activiteiten	4
2.3	Verslaglegging	5
3.	Typisch Hilversum	9
4.	Belangrijke onderwerpen	11
5.	Heel Hilversum	13
5.1	Groen	13
5.2	Verkeer	14
5.3	Woningen	16
5.4	Architectuur/bebouwing	18
5.5	Voorzieningen	19
5.6	Klimaat, energietransitie en duurzaamheid	21
5.7	Sociaal	22
5.8	Openbare ruimte	24
5.9	En verder	25
6.	Wijken van Hilversum	26
6.1	Centrum	26
6.2	Hilversumse Meent	28
6.3	Noordoost	28
6.4	Oost	29
6.5	Zuidoost	30
6.6	Zuid	31
6.7	Zuidwest	32
6.8	Noordwest	32
7.	Tot slot	34

1. Inleiding

Hoe ziet Hilversum eruit in 2040? Het is belangrijk dat inwoners daarover meedenken en meepraten, van jong tot oud. Dat kon in het najaar van 2021, als een van de stappen op weg naar de Omgevingsvisie voor Hilversum. Veel mensen namen de moeite om mee te doen. Dat kon op verschillende manieren, van enquêtes en gesprekken, tot projecten op scholen. Alle opgehaalde informatie staat op de website hilversum.2040.nl. Dit verslag is een weergave van de gedachten, meningen en ideeën van de inwoners die hebben meegedaan.

Aan hen is gevraagd wat zij goed vinden aan de leefomgeving en wat beter kan; in heel Hilversum en in hun eigen wijk. Die vragen zijn gesteld omdat een Omgevingsvisie gaat over die leefomgeving. Dus om gebouwen zoals woningen, scholen, bedrijven, buurthuizen en culturele voorzieningen. Maar ook om bijvoorbeeld speeltuinen, sportvelden, wegen, en om energietransitie, water, natuur, de lucht en het milieu. Eigenlijk om alles op, boven en onder de grond.

De Omgevingsvisie gaat dus over zaken in onze omgeving die invloed hebben op hoe we leven, wonen en werken in Hilversum. Op het welzijn van mensen en op planten en dieren, nu en in de toekomst.

Ook in de periode van november 2019 tot april 2020 is er informatie opgehaald bij inwoners. Er zijn toen twee burgerpanels en enkele wijk sessies gehouden. Verder komt er later een apart verslag van gesprekken met ondernemers. Over bepaalde onderwerpen komen er nog verdiepende gesprekken met inwoners.

Samen met al die verslagen, gaat dit verslag naar de gemeente voor een volgende stap: om te komen tot denkrichtingen voor de Omgevingsvisie van Hilversum. De gemeenteraad stelt één denkrichting of een combinatie van denkrichtingen vast. Op basis daarvan stelt het college van burgemeester en wethouders een concept-Omgevingsvisie op.

De concept-Omgevingsvisie komt formeel ter inzage. Daarna stelt de gemeenteraad de uiteindelijke Omgevingsvisie voor Hilversum vast. Dat staat in de planning in het najaar van 2022.

Dit verslag is opgesteld onder leiding van een redactieteam. De belangrijkste leden waren een aantal inwoners. Het redactieteam heeft toegezien op zorgvuldige en zo objectief mogelijke verslaglegging door een onafhankelijke schrijver.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie van Hilversum is een voorbereiding op de aankomende Omgevingswet. De Omgevingswet gaat tientallen wetten en regels over de leefomgeving vervangen. Dat maakt het mogelijk om de leefomgeving meer in samenhang in te richten en geeft daarnaast ruimte voor maatwerk.

De Omgevingsvisie geeft richting en helpt om keuzes te maken voor het beleid tot 2040.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat over de aanpak. Het licht toe bij wie en hoe er gedachten, meningen en ideeën zijn verzameld, van augustus tot november 2021. En ook hoe dit verslag tot stand kwam.

Daarna volgen de uitkomsten van deze inwonersparticipatie:

- **In hoofdstuk 3 staan de onderwerpen die als belangrijkste naar voren kwamen.**
- **Hoofdstuk 4 vat samen wat de deelnemers typisch Hilversum hebben genoemd.**
- **Hoofdstuk 5 gaat over wat zij vinden dat goed gaat en wat beter kan, voor heel Hilversum.**
- **Hoofdstuk 6 gaat over diezelfde vragen, maar dan per wijk.**
- **Dit verslag besluit met reacties op inwonersparticipatie, in hoofdstuk 7.**

2. Aanpak

Dit hoofdstuk beschrijft de aanpak van de inwonersparticipatie van augustus tot en met november 2021. Ten eerste de vragen, ten tweede de activiteiten met de opbrengst en ten slotte hoe de uitkomsten zijn verwerkt.

2.1 Vijf vragen

De gemeente Hilversum heeft van augustus tot en met november 2021 vele ideeën, wensen en aandachtspunten van de Hilversummers verzameld voor de Omgevingsvisie 2040. Er stonden vijf vragen centraal:

1. Wat vindt u typisch Hilversum?
2. Wat vindt u goed in uw wijk/heel Hilversum?
3. Wat kan beter in uw wijk/heel Hilversum?
4. Wat mag er de komende 20 jaar niet uit Hilversum verdwijnen?
5. Wat vindt u voor de komende 20 jaar belangrijk in Hilversum?

2.2 Activiteiten

Het ophalen van de ideeën, wensen en aandachtspunten gebeurde met verschillende activiteiten.

Op de website Hilversum2040.nl stond een online enquête. Op diezelfde website konden mensen hun idee voor de toekomst van Hilversum kwijt. Dat kon ook via ansichtkaarten die huis-aan-huis zijn verspreid. Een straatteam ging tien keer op pad, in het centrum en de wijken. Mensen konden met het straatteam in gesprek en de ansichtkaart of een verkorte vragenlijst invullen. Dat kon ook allemaal bij het Atelier van de Toekomst dat zeven donderdagen open was. Daarnaast zijn er wijkessies gehouden. De eerste vier op locatie en wegens strengere coronamaatregelen de andere vier online. Ook ging een 'Reizend Circus' in gesprek met jongeren, sportverenigingen en culturele organisaties. Verder waren er lessen op een aantal middelbare en mbo-scholen en een tekenwedstrijd voor basisschoolleerlingen.

① **de enquête op de website Hilversum2040.nl is 836 keer ingevuld**

① **t/m 25 november zijn 125 ideeën ingevoerd. Dat kan nog steeds, op**

hilversum2040.nl/nl-NL/projects/uw-hilversum-2040

→ de ideeën kregen 986 duimpjes

→ 742 mensen gingen er op de website over in gesprek

① **er zijn 289 ansichtkaarten teruggestuurd**

① **het straatteam sprak 1055 mensen**

① **182 mensen vulden de korte vragenlijst in**

① **265 mensen deden mee aan de wijkessies**

① **150 mensen kwamen naar het Atelier van de Toekomst**

① **200 scholieren volgden een les**

① **75 kinderen maakten een tekening van 'De Toekomst op Straat in Hilversum'**

**Op de website
hilversum2040.nl
staan alle cijfers,
inzendingen,
antwoorden en
ideeën**

Begin december is een enquête gehouden onder ondernemers. De uitkomsten hiervan staan niet in dit verslag. Ze komen begin 2022 op hilversum2040.nl en worden gebruikt in de volgende fase van de participatie.

2.3 Verslaglegging

Een schrijver van een onafhankelijk tekstbureau heeft alle uitkomsten doorgenomen, gerangschikt en verwoord in dit verslag. Niet ieder detail staat erin, maar wel veel. Alles in dit verslag komt uit de onderzoeksactiviteiten, er zijn geen andere informatie of meningen toegevoegd.

De schrijver werd aangestuurd en bijgestaan door een redactieteam. Het redactieteam bestond uit onder meer drie inwoners en een onafhankelijk voorzitter. Het redactieteam heeft er op toegezien dat de verslaglegging zorgvuldig en zo objectief mogelijk gebeurde, zodat de inbreng van de inwoners tot zijn recht komt.

Het verslag is ook afgestemd met de Klankbordgroep Omgevingsvisie. Deze groep bestaat uit inwoners en ondernemers van Hilversum. De klankbordgroep denkt met de gemeente mee over de Omgevingsvisie.

Participatie-avond

Overzicht communicatiemiddelen

gevoerd! De vernielde leefgebieden van planten en dieren zijn dan voor

geen verzoek om een voorlopige voorziening (het stoppen met kapen tot de rechter een uitspraak

maakt wij staan niet achter omdat het gebied op termijn gevarieerder en aantrekkelijker wordt. Door de

niet met beschermde planten gevarienteerd en is de bodembedekking en beplanting in fases verwij-

daadwerkelijk met bomen omzagen begint", aldus Van Kooij.

Het bord dat allerlei zorgen oproept.

FOTO EDUARD METZ

Grote commotie over 'autovrij Hilversum'

Leander Mascini

Hilversum ■ Een bord bij de Jumbo aan de Larenseweg in Hilversum maakt nogal de tongen los op sociale media. Het reclamebord van de gemeente spreekt over 'Heel Hilversum autovrij in 2040'.

Het gros van de reacties is negatief over dit plan. 'Een dorp die alleen nog aan de buitenkant te bereiken is? Gezellige centrum van vroeger is al kapot gemaakt', reageert bijvoorbeeld een inwoner. Daarnaast wordt gesteld dat dit slecht is voor ondernemers en dat ze in het raadhuis 'gek zijn geworden'. Ook wordt - ho-

Het was vooral een teaser om zelf mee te denken

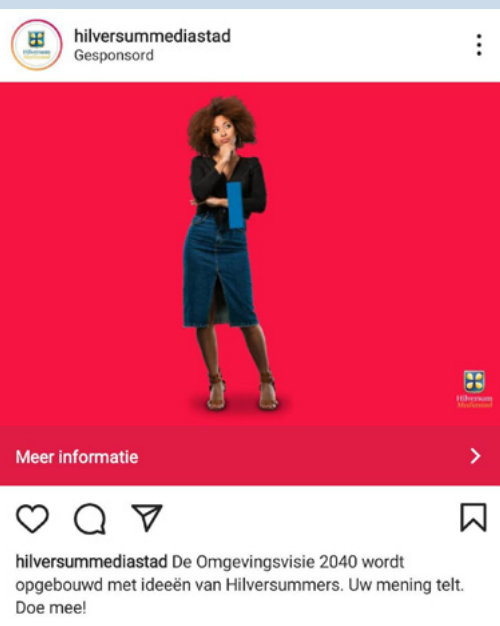
pelijk gekscherend - opgeroepen om het bord om te schoppen.

Gelukkig voor de Hilversummers met grote zorgen zijn deze plannen allesbehalve definitief. Sterker nog: er ligt helemaal geen plan op de plank om motorisch verkeer uit de mediastad te bannen. 'Het is een teaser voor inwoners om mee te denken over de omgevingsvisie', vertelt een woordvoerder desgevraagd. 'Bij deze kar staan ook twee personen die kaartjes uitdelen waarop Hilver-

summers hun ideeën voor de toekomst kunnen zetten en kunnen indienen. Er worden overigens verschillende posters afgebeeld op deze kar.' Andere oproepen zijn bijvoorbeeld: 'Wat mag niet verdwijnen in Hilversum?'

Tot de tijd dat een inwoner zelf het plan voor een autovrij Hilversum indient, hoeft de rest van de Hilversummers zich dus geen zorgen te maken over een autovrije mediastad.

De omgevingsvisie voor Hilversum in 2040 had overigens al af moeten zijn. Maar doordat vanwege corona participatiebijeenkomsten onmogelijk werden, is er een vertraging van maanden ontstaan.

Gemeente Hilversum
501-1000 medewerkers
2 mnd

Jouw idee telt! Wat is voor jou als ondernemer van belang voor de toekomst van Hilversum? Dit is het moment om mee te denken en te praten over de toekomst van jouw Hilversum. Meedoen kan op verschillende manieren. Vul de enquête in op <https://hilversum2040.nl>. Of kijk welke activiteiten er georganiseerd worden bij jou in de buurt en ga in gesprek. Laat je horen, want jouw mening is belangrijk!

18 · 2 commentaren

Interessant Commentaar Delen

Hilversum Mediastad Persbericht
29 november 2021

Van links naar rechts: Marco, Finn, Mirjam, Ingmar en Amelie vielen in de prijzen met hun tekeningen over de toekomst van Hilversum.

Basisschoolleerlingen tekenen hun toekomst voor Hilversum

Donderdag 25 november hebben leerlingen van vier verschillende basisscholen in Hilversum een prijs ontvangen voor hun tekening met als thema 'De toekomst op straat in Hilversum.' Wethouder Karin Walters en kinderburgemeester Marij onthulden de

Hilversum Mediastad

HILVERSUM2040.NL

Algemeen: Gemeente Hilversum, Afdelingsnummer: 1159, 1.200 VG, HILVERSUM

Waarom?
Wij willen zien hoe jij denkt over de toekomst van Hilversum, de Ontgripingsvisie 2040. Hiermee zijn we betrokken naar toe. We horen graag van jou!

ENQUÊTE
Vanaf vandaag kunt u op <https://hilversum2040.nl> een enquête aan ons sturen. In een 10 minuten enquête of door uw toekomstbeeld met ons te delen. We horen graag van u!

LEUKER NIET DIGITALISEREN?
U bent niet het enige van de gemeente Hilversum dat digitale oplossingen aan de straatgevels en we organiseren een informatiebijeenkomst in het centrum. Ga naar de komende weken op de gemeentepagina in de Gooi en Ferndale en op <https://hilversum2040.nl>.

WAAROM MEEDOEN?
Alle wensen, ideeën en meningen worden bij elkaar gebracht en voorgelegd aan de gemeenteraad. Daarna zijn we de basis voor de Ontgripingsvisie 2040. Samen krijgen we zo de toekomst van Hilversum, bij me!

Coördinator:
Renske Vlasveld
Wethouder Ontgripingsvisie

HILVERSUM2040.NL

WIL JE MEEDOEN?
Meedoen kan op twee manieren:
1. Vul de enquête in op <https://hilversum2040.nl>
2. Ga naar een van de activiteiten die we organiseren in de buurt van jou. De activiteiten worden georganiseerd door de gemeente Hilversum. Ga naar de komende weken op de gemeentepagina in de Gooi en Ferndale en op <https://hilversum2040.nl>.

Participatie-avond

Straat van de Toekomst, de kinderburgemeester

Straat van de Toekomst en de ansichtkaarten

De winnende tekening

3. Typisch Hilversum

Er is gevraagd wat mensen typisch Hilversum vinden. Het gaat dan om zaken die volgens hen het karakter of de identiteit van Hilversum bepalen. Zo maakten de deelnemers samen deze schets van het Hilversum van nu.

Drie dingen springen eruit bij de beschrijvingen. Dat zijn het groen, de karakteristieke architectuur van Dudok en het dorpse karakter met stadse voorzieningen.

Over het groen: Hilversum is omringd door natuurgebieden. Ook in de bebouwde kom heeft Hilversum veel groen, al is het in de ene wijk meer dan in de andere.

De invloed van Dudok is te zien in veel woningen en andere gebouwen, zoals scholen, kerken en het raadhuis. Dudok ontwierp zelfs hele straten en wijken: tuinstadgenoot. Hilversum wordt daarom ook wel tuinstad genoemd. Of tuindorp. Want de benaming stad of dorp zijn Hilversummers niet over uit. Ondanks de grootte en de vele voorzieningen wordt nog vaak gezegd: "Ik ga naar het dorp."

Het dorpse zit hem in zaken als kleinschaligheid – alles is dichtbij – en laagbouw. Maar ook in de vriendelijke sfeer en in de betrokkenheid van inwoners

en ondernemers. Buren groeten en helpen elkaar en dankzij een groot aantal vrijwilligers zijn allerlei activiteiten mogelijk. Wel vinden sommigen dat de sfeer de laatste tijd afstandelijker wordt en mensen meer op zichzelf gericht raken. Ook heeft Hilversum veel grote woningen en wordt nieuwbouw niet altijd als een aanwinst gezien in het straatbeeld.

De voorzieningen bestaan uit onder meer vele winkels en horeca, goede scholen, sportverenigingen en een ziekenhuis.

Wel ontbreekt het volgens veel mensen aan diversiteit in het aanbod van cultuur, winkels en horeca. Ook staan er winkel- en bedrijfspanden leeg.

Andere omschrijvingen van Hilversum gaan over de diverse bevolking. Met steeds meer ouderen, maar tegelijk ook gezinnen en jongeren. Uit het hele land (inmiddels veel uit Amsterdam) en allerlei nationaliteiten. Inwoners met hoge en lage inkomens. Allemaal met hun eigen wensen en behoeften.

Het is een groeiende bevolking. Dat zorgt voor druk op de woningmarkt, op het groen en op de voorzieningen.

Samen met woon-werkverkeer zorgt de groeiende bevolking ook voor verkeersproblemen. Het wordt drukker op straat en op de ring. Sommige wijken zijn met de auto slecht bereikbaar en parkeren levert problemen op. Ook die verkeersproblemen zijn inmiddels typisch Hilversum. Net als luchtvervuiling door de auto's en vrachtwagens.

De verkeersdruk zorgt daarnaast voor onveilige situaties: voor auto's, voor voetgangers en voor fietsers. Zeker nu er meer wordt gefietst. En Hilversum wordt kindvriendelijk genoemd. Maar het is minder kindvriendelijk geworden door de verkeersdruk en ook door parkeren op de stoep.

Ondanks meer verkeer en meer bebouwing ervaren veel mensen toch nog rust en ruimte in hun stad. "Een drukke stad die niet druk is."

Ook de centrale ligging is vaak genoemd als typisch Hilversum. Centraal in het land, tussen de grote steden maar wel op afstand, en daarbij goed bereikbaar met de trein. En centraal in de omliggende natuur, met bos en hei op fiets- of loopafstand.

Wie aan Hilversum denkt, denkt ook aan televisie en radio: Hilversum als mediastad. Had Hilversum al iconische gebouwen zoals de Dudokmonumenten en

de Vituskerk, het Mediapark heeft Hilversum ook de tv-toren opgeleverd die van ver is te zien. Hilversum wordt ook sportstad genoemd, met veel sportliefhebbers en (succesvolle) sportverenigingen.

Tenslotte wordt de historie niet vergeten: Hilversum is verbonden met zijn oorsprong van erfgooiers: boeren met gemeenschappelijk gebruik van gronden.

Zo zijn er veel kenmerken genoemd die de gemeente typisch Hilversum maken. Toch is er ook, vooral voor het centrum, een gebrek genoemd aan uitstraling en eigen identiteit.

4. Belangrijke onderwerpen

Alle reacties samen geven een beeld wat de deelnemende inwoners belangrijke onderwerpen vinden in hun leefomgeving. Onderwerpen waarvoor nu en de komende jaren aandacht nodig is, om zo te komen tot het gewenste Hilversum van 2040.

Hilversum in de toekomst

In grote lijnen doemt een vrij eensgezind beeld op van de toekomst van Hilversum. Duidelijk is dat iedereen een groen(er) Hilversum wil, met het dorpse karakter en toch stadse voorzieningen. Een goed evenwicht tussen rustig wonen en reuring. Met een ziekenhuis, sport, winkels, uitgaan en cultuur naar ieders smaak. Een gezellige stad waar mensen bij elkaar betrokken zijn en kunnen meedoen. Een stad met een diverse bevolking en een diverse, maar toch samenhangende bebouwing. Afgestemd op de verschillende (woon)behoeften en met respect voor Dudok. Met een ruimtelijke opzet en met ruimte voor spelen, ontmoeten en groen. Een stad die goed bereikbaar is. Waar veel aandacht is voor gezondheid en duurzaamheid, en ingericht op het veranderende klimaat. Een stad (of dorp) die het beste biedt van twee werelden, en met het liefst meer eigen identiteit.

Er zijn verschillende gedachten over de precieze invulling van die toekomst, over de weg ernaartoe en de juiste balans. Want er zijn tegenstellingen die voor lastige keuzes zorgen. Bijvoorbeeld de vraag naar meer woningen en tegelijk naar meer groen.

Maar welke kanten de gedachten ook op gaan, de reacties laten zien wat mensen bezighoudt. Dat is het beste te tonen met uitkomsten van de online enquête; daarop zijn de meeste reacties gekomen. De uitkomsten van de andere activiteiten bevestigen het beeld.

De vier staafdiagrammen op pagina 12 laten (in procenten) zien hoe veel mensen bepaalde antwoorden bij de online enquête hebben gegeven. Het gaat hier om de vragen wat inwoners goed en minder goed

vinden aan Hilversum; wat de komende twintig jaar niet mag verdwijnen; en wat daarom in de komende twintig jaren belangrijk is. Je kon per vraag meer dan één mogelijkheid aangeven.

Belangrijk nu en in de toekomst

Zo komen uit de enquête en uit de andere reacties de volgende onderwerpen naar voren. Dit vinden de deelnemers aan de inwonersparticipatie belangrijk om de komende jaren aandacht aan te geven:

- Groen in en om Hilversum
- Verkeer, zoals het drukke autoverkeer, bereikbaarheid met auto en openbaar vervoer, parkeren, fietsen, wegen en (fiets)paden
- Energietransitie, klimaat en duurzaamheid
- Voorzieningen als ziekenhuis, winkels, horeca, cultuur, sport, ontmoetingsplekken en speeltuinen
- Woningen
- Architectuur/bebouwing

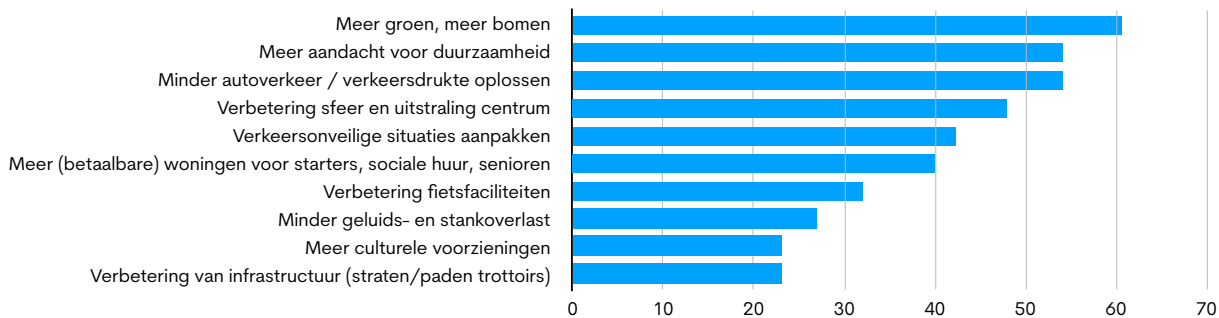
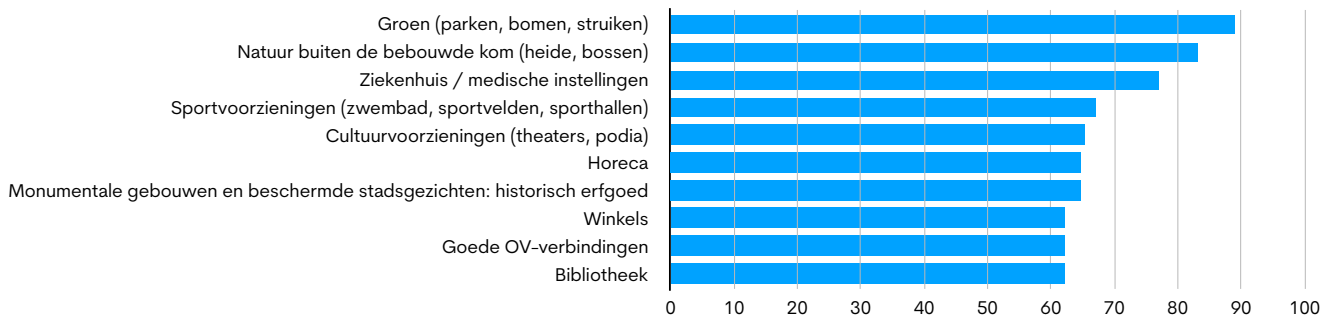
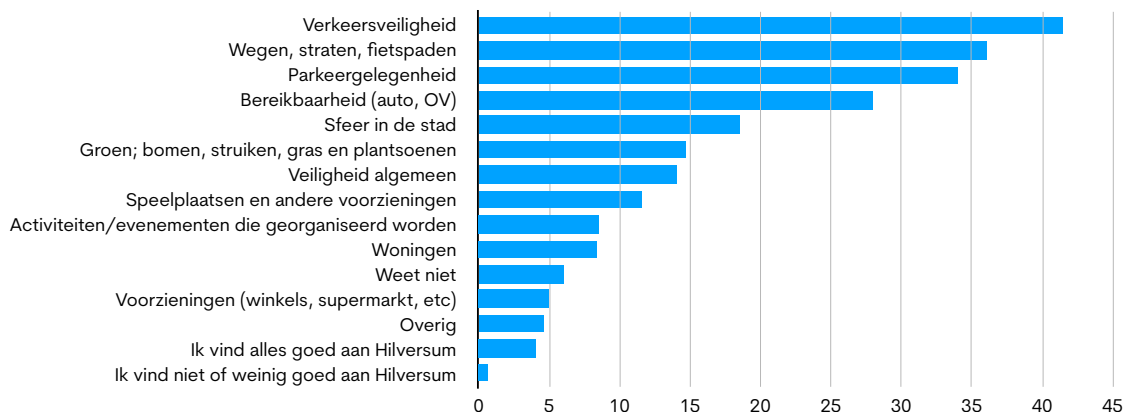
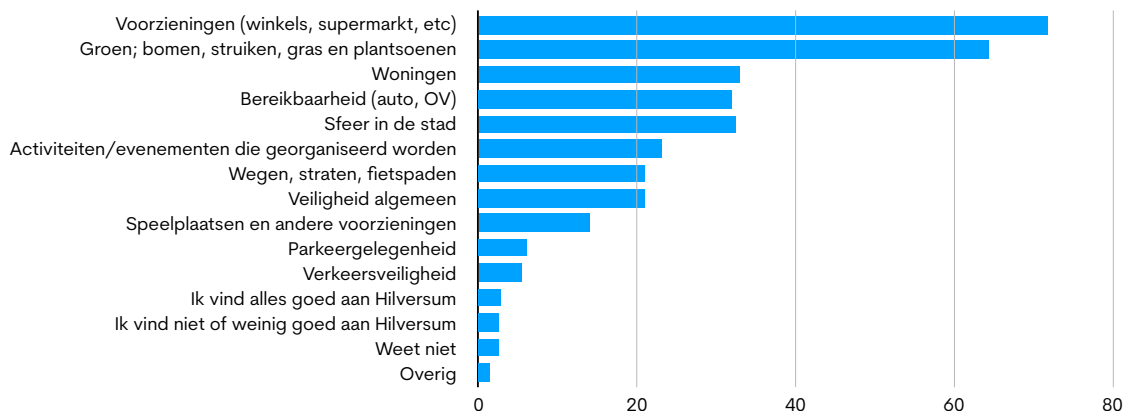
En ook andere onderwerpen waarop de leefomgeving invloed heeft:

- (Verkeers)veiligheid
- Sfeer
- Meedoen (een onderwerp dat vooral naar voren kwam bij wijksessies, ansichtkaarten en toelichtingen bij de enquête)
- En andere sociale onderwerpen, bijvoorbeeld werkgelegenheid, gezondheid en bevolkingsopbouw

Hoofdstuk 5 en 6 gaan verder in op deze onderwerpen. Veel mensen hebben namelijk ook verteld of geschreven waarom ze bepaalde zaken belangrijk vinden en hoe ze er tegenaan kijken. Er kwamen ook veel tips, wensen en ideeën.

Hoofdstuk 5 gaat over heel Hilversum, hoofdstuk 6 over de acht wijken.

Resultaten enquête

5. Heel Hilversum

Dit hoofdstuk gaat in de onderwerpen voor heel Hilversum. Er is overlap en veel zaken zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dat past eigenlijk heel goed bij de Omgevingsvisie: die is juist bedoeld voor een samenhangende aanpak. Om het overzichtelijk en leesbaar te houden, zijn de onderwerpen iets anders geordend dan in bijvoorbeeld de online enquête.

5.1 Groen

Het groen in en om Hilversum is door vrijwel iedereen genoemd als een van de beste, misschien wel dé beste kwaliteit van Hilversum. Het heeft veel functies, van een prettige woonomgeving en recreatie, tot 'groene longen', biodiversiteit en tegen hittestress. De deelnemers aan de inwonersparticipatie vinden dat we heel zuinig moeten zijn op het groen dat er nu is. In de stad moet zelfs meer groen komen.

Dit gaat goed:

Het meest bijzondere aan Hilversum vind men dat iedere bewoner natuur om de hoek heeft. Iemand noemde dat zelfs hét 'sellingpoint'. Wat de natuurgebieden betreft: die zijn lopend of fietsend makkelijk bereikbaar en Hilversummers komen er graag. De natuurgebieden zijn belangrijk voor plant, dier en mens.

Er is lof voor het ecoduct over de Naarderweg, en de natuurbescherming wordt toegejuicht.

Ook over het groen binnen de stad zijn veel mensen goed te spreken. De parkjes, pleintjes en plantsoenen geven hen een ruimtelijk gevoel en ze zien een mooie verwevenheid van groen en bebouwing. Hilversum heeft veel grote oude bomen, waar veel waarde aan wordt gehecht. Over het algemeen is er waardering voor het groenonderhoud en voor groene initiatieven zoals een biodiversiteitsmaabeleid. Koester de bomen, het groen en de tuinen van Hilversum, zo is gezegd, daarbij ook doelend op botanische tuinen Pinetum en Costerustuin. "Hilversum moet een groene oase blijven."

Dit kan beter:

→ Groen beschermen

Over het groen om de stad zijn de reacties duidelijk. We moeten de natuurgebieden behouden en er goed voor zorgen. Dus geen bebouwing, en – vinden de meesten – geen weg over de hei.

Ook over het groen in de stad dringen mensen aan op bescherming. Bijvoorbeeld door de kapvergunning weer in te stellen, zodat er niet zomaar bomen weggehaald kunnen worden. Maar ook door groen niet te laten wijken voor bebouwing en parkeerplekken.

→ Meer en beter groen in de stad

Bovendien is er in de stad behoefte aan meer en beter groen. Plekken om te spelen, wandelen, chillen, picknicken, bewegen. Meer groen voor biodiversiteit en tegen hittestress, zoals groene daken, minder bestrating – ook in tuinen – en meer groenstroken en bloeiende planten. Beter groen denkt men voor een deel te bereiken met onderhoud, zoals het maabeleid.

Over onderhoud kwam ook verschillende keren de vraag om overhangende struiken te snoeien die stoepen slecht begaanbaar maken.

Ideeën groen:

- De Groene Loper uit Oost verder doortrekken de stad in. Dit is een groene route met hier en daar beweegtoestellen.
- Meer kleur en fleur in borders en in groenstroken langs vijvers en straten.
- Buurtbewoners betrekken bij beheer van groenstroken of boomspiegels.
- Gratis bloemzaden uitdelen.
- Tegen verstening van tuinen een tegeltaks of juist een premie instellen.
- Wedstrijd tegelwippen.
- Een groot park in Hilversum, zodat de omliggende natuur minder wordt overlopen. Eventueel met een voedselbos.
- Bij boomkeus rekening houden met allergieën voor bepaalde soorten.
- Bomenkap verbieden tenzij de boom ziek of een gevaar voor de omgeving is.
- Gekapte bomen in en om Hilversum vervangen
- Schoolpleinen en het station vergroenen.
- Verticale tuinen stimuleren (geveltuinen)

5.2 Verkeer

Er is eigenlijk geen onderwerp waarover de meningen zo verdeeld zijn als over verkeer. De problemen worden breed erkend: vooral het autoverkeer staat te vaak vast. Voor wat betreft de oplossingen zijn er echter twee kampen: meer ruimte voor de auto of meer ruimte voor andere vervoersmiddelen.

Dit gaat goed:

De bereikbaarheid van Hilversum per trein noemt men heel goed. Hilversum heeft (nu nog) een intercityhalte en snelle verbindingen naar de grote omliggende steden. Er zijn zelfs drie treinstations.

Een groot voordeel is dat alles in Hilversum op fietsafstand is. Daarbij is men tevreden over de vele en vaak vrijliggende fietspaden, al mag het meer en beter.

Wat auto's betreft geeft een deel van de inwoners aan blij te zijn met de ruimte die Hilversum geeft aan auto's, een veelgebruikt vervoermiddel naar en in de stad. Daarbij hoort ook bijvoorbeeld parkeergarage de Hilvertshof in het centrum en andere parkeerplekken. Voetgangers zijn er juist over te spreken dat de parkeerstrook langs de Taludweg weer wandelpad is.

Het eenrichtingsverkeer dat voor velen een minpunt is, vinden anderen positief. Het geeft structuur en een mogelijk neveneffect is dat we minder vaak de auto pakken.

Dit kan beter:

- Openbaar vervoer

Al is men blij met de treinverbinding, elk kwartier een trein zou nog mooier zijn dan zoals nu elk half uur. Goede, het liefst betere verbindingen met Amsterdam en Utrecht vindt men belangrijk. Hilversum dreigt over een poos echter geen intercitystation meer te zijn. Dat zien veel mensen niet zitten. Goedkoper openbaar vervoer wel.

Treinstation Mediapark is aan een flinke opknappbeurt toe. Ook wordt aandacht gevraagd voor geluidsoverlast door goederentreinen. Verder vinden mensen het spijtig dat het spoor de stad in tweeën deelt.

Veel mensen kaarten het openbaar vervoer binnen de

stad aan. Enkele plekken en wijken zijn met de bus prima bereikbaar, maar verder wensen zij een beter en dichter busnet.

→ Auto- en vrachtverkeer: betere bereikbaarheid

Aan de ene kant willen inwoners dat Hilversum aantrekkelijker wordt voor auto's; autorijden in Hilversum wordt dramatisch genoemd. Dat gaat in de eerste plaats over de doorstroming. Er zijn veel files en stilstand, als gevolg van de grote hoeveelheid auto's en bijvoorbeeld door de stoplichten op de ring. Automobilisten ergeren zich ook aan het eenrichtingsverkeer dat Hilversum tot een zoekplaatje maakt. Al met al is Hilversum, vooral de wijken, per auto moeilijk bereikbaar. De hoeveelheid verkeer, het stilstaan en omrijden zorgen daarnaast voor extra uitstoot. Mensen storen zich ook aan de uitstoot en lawaai van vrachtwagens, motoren en brommers.

→ Minder auto- en vrachtverkeer

Aan de andere kant gaan er veel stemmen op voor het terugdringen van autoverkeer. Door ontmoediging, zoals minder parkeerplekken en juist zoiets als eenrichtingsverkeer. En door het stimuleren van ander vervoer, zoals openbaar vervoer en fiets. De stad is niet berekend op de aantallen auto's en het wegennet almaar uitbreiden zien zij niet als een oplossing.

De wens voor minder auto's in Hilversum wordt ingegeven door overlast, milieu en veiligheid. Op veel plekken zijn nu gevaarlijke situaties. Auto's rijden bijvoorbeeld vaak te hard en een aantal wegen en kruispunten is erg onoverzichtelijk. Het is vooral onveilig op plekken waar auto's, fietsers en ook voetgangers de ruimte moeten delen. Als een van de voorbeelden wordt de Gijsbrecht van Amstelstraat genoemd. Wat ook meespeelt, is de groei van bezorgdiensten. Daarnaast is er een wens voor een autoluw centrum, wat het centrum aantrekkelijker voor bezoekers moet maken.

Overigens willen ook voorstanders van goede autobereikbaarheid aandacht voor overlast, zoals luchtvervuiling en de verkeersdruk in de stad.

→ Parkeren

Er zijn wensen aangegeven voor meer parkeerplekken, vooral in de wijken. Anderen willen juist minder parkeerplekken. Dat kan zijn om autogebruik te ontmoedigen. De reden kan ook zijn om ruimte vrij te maken voor bijvoorbeeld speel- of ontmoetingsplekken, in combinatie met meer groen. In ieder geval is er veel ergernis over scheefparkeren en over parkeren op de stoep.

→ Fietsers

Er zijn heel veel opmerkingen, wensen en suggesties binnengekomen over fietsen. De fiets wordt gezien als een belangrijk alternatief voor de auto. Vandaar de vraag om meer fietspaden en fietsroutes, een beter wegdek op een aantal bestaande fietspaden en meer parkeerplekken. Ook voor bakfietsen, en in het centrum het liefst overdekt.

→ Voetgangers

Voetgangers vinden onder meer veiliger oversteeplekken van belang, voetgangersgebieden en in ieder geval goede voetpaden. Obstakels zoals geparkeerde auto's of overhangend groen bemoeilijken regelmatig de doorgang, zeker met bijvoorbeeld een rolstoel.

Voetpaden zijn vaak ook erg smal en stoepranden zijn nogal eens te hoog voor bijvoorbeeld een rolstoel of rollator.

Ook meer in het algemeen wordt verzocht om betere toegankelijkheid voor mensen met een beperking, zoals mensen die slecht ter been zijn, met een rolstoel of rollator, of blinden en slechtzienden.

→ Keus maken

Hoe dan ook is er een dringend advies om een dui-

delijke keus te maken. Meer of minder auto's en ook: meer ruimte voor de auto of voor fietsers en voetgangers.

Ideeën verkeer:

- **Overlast auto's verminderen door aanpassing van routes. Bijvoorbeeld niet door woonwijken, eventueel een nieuwe (rond)weg aanleggen. Maar: geen weg over de hei.**
- **Autotunnels voor betere doorstroming, minder luchtvervuiling en grotere verkeersveiligheid.**
- **Treintunnel.**
- **Betere bewegwijzering in de stad.**
- **Vrachtverkeer weren op Diependaalselaan; logistieke hubs aan stadsranden, van daar elektrisch vervoer.**
- **Afhaalpunten bezorgdiensten aan de rand van de stad.**
- **Als alternatieven voor de auto: riksja, hubs, deelauto's en deelscooters, het liefst elektrisch.**
- **Buiten de stad een ondergrondse 'park & ride' (zonder dat het ten koste gaat van groen) met goede verbindingen naar de stad.**
- **Autoverkeer van forensen naar Hilversum ontmoedigen, met minder parkeergelegenheid bij grote werkgevers; openbaar vervoer stimuleren.**
- **Bij nieuwe woningen zorgen voor parkeerplaatsen, bijvoorbeeld ondergronds.**
- **Altijd voorrang of groene golf voor fietsers.**
- **Minder wachttijd overstekende fietsers en voetgangers met groene golf voor auto's op Diependaalselaan.**
- **Meer zebrapaden.**
- **Thuiswerken stimuleren.**

5.3 Woningen

Er is behoefte aan meer en andere woningen, daar zijn de meesten het over eens. Toch is ook dit een onderwerp met echte dilemma's.

Dit gaat goed:

De nalatenschap van architect en stedenbouwkundige Dudok is geliefd en is, samen met het groen, een visitekaartje. Behoud en goede zorg hiervoor vinden mensen belangrijk. Dat gebeurt gelukkig ook, zo werd aangegeven.

Dat er vooral laagbouw is, vinden mensen passen bij Hilversum. Ook voegen de villawoningen van rond 1900 iets toe. Verder hechten mensen aan de ruimtelijke opzet en het groen in de woonwijken.

Dit kan beter:

- Divers en betaalbaar

Uit de reacties komt duidelijk de oproep om het woningaanbod beter af te stemmen op de veranderende bevolking. Dat wil zeggen meer woningen en diverser, op maat voor verschillende doelgroepen.

Vooraf meer betaalbare woningen. Aan de ene kant voor (alleenstaande) starters. Veel jonge mensen die in Hilversum zijn geboren, zijn nu genoodzaakt de stad te verlaten. "Maar zij zijn de toekomst." Aan de andere kant meer betaalbare woningen voor senioren die kleiner willen wonen. Dat bevordert de doorstroom, waarmee er (gezins)woningen vrij komen. Een probleem nu is dat senioren bij zowel huur als koop vaak duurder uit zijn. Dat houdt hen tegen om te verhuizen.

Aan de orde kwam ook meer woningdiversiteit in de wijken, om meer een mix van bewoners te krijgen.

Een paar keer is genoemd dat de koper van een woning er ook in moet wonen, om zo prijsopdrijvende beleggingen en 'huisjesmelken' tegen te gaan.

→ Panden hergebruiken

Voor meer woningen hoeft niet per se nieuw gebouwd te worden. Vaak genoemd is om te gebruiken wat er al is: wonen boven winkels of in leegstaande winkels, kantoren of bedrijfspanden. Ook het splitsen van grote woningen wordt voorgesteld, zodat bijvoorbeeld ouders en kinderen naast elkaar kunnen wonen. Daarvoor is wel wijziging in regelgeving nodig. Anderen waarschuwen juist voor woningsplitsing tot goedkope woningen, wanneer daar tijdelijke bewoners op afkomen die overlast veroorzaken.

→ Nieuwbouw

Als er wel nieuw gebouwd wordt, komt dat met voorwaarden. Niet massaal, maar met een menselijke maat, met maatwerk per wijk, op de juiste plek en passend bij de omgeving.

Als geslaagde voorbeelden zijn Lucent, de erfgooiersflat en Anna's Hoeve genoemd, al hadden anderen op de plek van Anna's Hoeve liever sociale woningbouw gezien.

→ Hoogbouw

Hoogbouw is een omstreden onderwerp. Veel mensen zijn er op tegen, vinden het niet passen bij Hilversum. Toch zijn er ook nuancerende reacties. Iemand schreef het zo: "Helaas moeten we de hoogte en de diepte in, als we de buitengebieden van Hilversum willen behouden. (En dat wil ik)."

Als het dan toch moet, dan niet té hoog, wordt gezegd. Kijk vooral ook naar wat aansluit bij de omgeving.

→ Duurzaam

Nieuwe woningen moeten wel van goede kwaliteit en ook duurzaam zijn, wegens energiekosten en klimaat. Ook voor oudere woningen is aandacht voor duurzaamheid nodig. Ook is gevraagd om woningverbetering, zoals iets doen aan de gehorigheid van veel sociale flatwoningen.

→ Verdichting

Hoe dan ook wordt gezegd: verdichting binnen de stad (inbreiding). Het liefst geen uitbreiding die ten koste gaat van de natuur buiten de huidige stadsgrenzen. Een mogelijkheid is ook om vrijkomende (bedrijfs) locaties te gebruiken. Het vliegveld is ook een aantal keren genoemd voor bebouwing of juist voor groen. De vraag is wel gesteld hoe verdichting zich gaat verhouden tot de wens voor behoud van groen en voor meer groen in de stad.

→ Niet groeien

De oproep van verschillende mensen is dat Hilversum misschien juist niet (veel) moet willen groeien. Met meer inwoners zijn behalve meer woningen, ook meer voorzieningen nodig en komt er nog meer verkeer en druk op de natuurgebieden. Een aantal keren is genoemd dat nieuwe woningen voor Hilversummers zelf zouden moeten zijn.

Ideeën woningen:

- **Maximumhoogte voor nieuwbouw. In meters of bijvoorbeeld niet hoger dan de bomen in de omgeving.**
- **Hogere bouw in het centrum, aflopend naar de wijken.**
- **Tiny houses.**
- **Andere woonvormen, bijvoorbeeld groepswonen of hofjes voor ouderen, wegens sociale contacten.**
- **Levensloopbestendige of flexibele woningen: makkelijk aan te passen bij ouder worden of aan andere doelgroepen.**

- Jongeren tussen senioren laten wonen, bijvoorbeeld in verzorgingshuis.
- Ondergrondse woningen.
- Huizen verkopen zonder grond.
- Ga als gemeente met wijkbewoners hun wijk in en bekijk samen waar, hoeveel en wat nog wel of niet gebouwd/verbouwd kan worden.

5.4 Architectuur/bebouwing

Behalve woningen zijn er ook andere gebouwen beeldbepalend voor Hilversum. Er is veel genoemd om te behouden en ook om te vermijden of verbeteren.

→ Dit gaat goed:

Het onderhoud van monumentale gebouwen krijgt complimenten. Net als bij woningen zijn de ontwerpen van Dudok (of in zijn stijl) geliefd. Dit willen mensen behouden. Ook oudere en juist een aantal moderne gebouwen kunnen op waardering rekenen, zoals Beeld en Geluid op het Mediapark. Historische gebouwen kunnen ook een inspiratie zijn voor nieuwbouw, merkte iemand op. Al verschillen de smaken, mooie gebouwen wil men behouden. Het is cultureel erfgoed. Inwoners zijn positief over het geven van nieuwe functies aan (mooie) oude gebouwen. Zoals bedrijfspanden die worden verbouwd tot woningen of tot een andere bedrijfsinvulling. Zo werd de transformatie van het pand van Meddens in de Kerkstraat een voorbeeld genoemd voor andere winkelpanden. De voormalige

kledingwinkel is op respectvolle wijze verbouwd tot restaurant.

Ook is men positief over doorkijkjes waar niet alle ruimte is volgebouwd, en over groen rond bebouwing.

→ Dit kan beter:

Niet alle bebouwing wordt even geslaagd gevonden. Er staan soms erg lelijke stukken stedenbouw, was een verwoording. Iemand anders noemde het stationsgebied in negatieve zin veranderd. Daarbij staat vooral de hoogbouw tegen.

Hoogbouw wordt vaak als niet passend ervaren; voor woningen en voor andere panden. Te grootstedelijk en niet aansluitend bij de omgeving. Anderen vinden hoogbouw in bijvoorbeeld het stationsgebied wel kunnen.

Over het algemeen vindt men het belangrijk dat gebouwen passen bij de omgeving. Mensen noemden daarbij verschillende aspecten: de plek, de ruimtelijke invulling, de architectuur, de grootte en de hoogte.

Verder maken sommige mensen zich zorgen over de verloedering van een aantal kleine bedrijventerreinen. Ook werd het wonen en werken door elkaar op sommige bedrijventerreinen onsamenhangend genoemd. Aan de andere kant gingen er stemmen op om bedrijventerreinen (deels) anders in te vullen, zoals met woningen of groen.

Ideeën architectuur/bebouwing:

- Stop sloop- en bouwdrift van particuliere ontwikkelaars (zoals de Korte Noorderweg en Silverpoint).
- Een visie in plaats van postzegelbestemmingsplannen.
- Niet alles in Dudok-stijl.
- Lelijke jaren '70/'80-jaren architectuur

(bijvoorbeeld Schapekamp 50, Stationsstraat 2) vervangen door meer duurzame/iconische architectuur (zoals bijvoorbeeld Beeld en Geluid).

- **Winkels met mooie gevels.**
- **Bij nieuwbouw hogere eisen stellen aan de kwaliteit van de architectuur. Fantasieloze grootschalige blokkendozen verbieden.**
- **Waardevolle gebouwen renoveren en verbouwen naar kwalitatief goede woningen. Dat is een oplossing voor zowel leegstand en verpaupering als woningnood.**

5.5 Voorzieningen

De voorzieningen in Hilversum vinden veel mensen een groot pluspunt. In ieder geval de hoeveelheid en veelal ook de kwaliteit en bereikbaarheid. Wel mag het op sommige punten beter. Meer diversiteit en gezelligheid, vooral in het centrum, daar zijn mensen het over eens. Op een aantal punten is er verschil van inzicht, zoals meer of minder winkelketens, grotere of kleinere terrassen, en het Mediapark meer met Hilversum verbinden of juist niet.

→ Dit gaat goed:

Het ziekenhuis van Hilversum staat hoog in de ranglijst van belangrijke voorzieningen. Mensen zijn over het algemeen ook blij met het winkelaanbod. En dan niet alleen met de winkels in het centrum, ook de kleine middenstand in de Havenstraat en vooral de Gijsbrecht van Amstelstraat. Kleine middenstanders worden overigens geprezen wegens hun inzet voor activiteiten en ontwikkelingen. Verder wordt de weekmarkt zeer gewaardeerd. De supermarkten in de wijken zouden bewoners ook niet willen missen.

Net als de winkels zorgt de horeca voor gezelligheid, vinden veel mensen. Er zijn diverse uitgaansgelegenheden en ze trekken veel publiek. Waardering is er ook voor culturele instellingen zoals poppodium De Vorstin, Beeld en Geluid, Museum Hilversum en het Filmtheater.

Al met al zijn veel mensen trots op het levendige centrum.

“Een goed schoolklimaat” was een van de omschrijvingen over het onderwijs. Mensen zijn positief over het aanbod en de kwaliteit. Dat geldt ook voor sport, waar grote vraag naar is. Hilversum heeft veel verenigingen en je kunt voor bijna elke sport terecht. Het grote aantal ‘expats’ in Hilversum is belangrijk genoemd voor het diverse aanbod. En een aantal verenigingen is ook landelijk van bijzondere kwaliteit.

Een aantal afgevaardigden van sportverenigingen kijkt positief naar de gebiedsontwikkeling op kantorenpark Arenapark. Daarbij staan gezondheid en sport centraal.

Voor recreatie is het buitengebied van Hilversum populair. Vooral wandelen en fietsen gebeurt er veel.

Dit kan beter:

→ Winkels

Wat vaak naar voren kwam is de vraag om meer diversiteit in het winkelaanbod. In het centrum, maar ook in de andere winkelstraten. Daarbij kwamen uiteenlopende omschrijvingen, zoals kwaliteit, duurzaam, hipper en creatief. Wat de meeste reacties gemeen hebben, is de wens voor meer kleine en unieke winkels en meer sfeer. De leuke winkels en de goede sfeer in de Gijsbrecht van Amstelstraat werden als

voorbeeld genoemd. De woningen boven de winkels dragen bij aan die sfeer. Daar tegenover staan een paar verzoeken voor juist meer winkelketens en meer goedkope winkels.

Sommigen willen minder horeca en meer winkels. Bovendien zou men de leegstand van winkelpanden graag opgelost zien en verdient de Havenstraat een opknopbeurt.

→ Horeca

Ook voor de horeca geldt de vraag voor meer diversiteit, voor verschillende doelgroepen. Clubs werden een paar keer genoemd, leuke (vega-)restaurantjes en als algemene aanduiding: meer kwaliteit. Waar aan de ene kant de gezelligheid van de horeca in het centrum wordt geprezen, vinden anderen dat het centrum niet meer bruist zoals vroeger. En waar de één hoopt dat de uitwaaiing van terrassen (i.v.m. coronamaatregelen) zo blijft, is dat voor een ander een ergernis.

→ Cultuur

Meer diversiteit is ook de wens bij cultuur. Er is vooral een roep om een grotere schouwburg met een breder aanbod. Ook een danspodium is genoemd en meer evenementen voor jongeren. Daarnaast is het Mediapark een gespreksonderwerp. Al zijn er tegenstanders, veel mensen zien het wel zitten om het Mediapark en Hilversum meer te verbinden. Of dat nu is met cultuur-aanbod voor publiek op het Mediapark, of met media-activiteiten in de stad.

→ Brede scholen

Er kwam een voorstel voor brede scholen met zowel buitenschoolse opvang (bso) als een kinderdagverblijf. Dat zou voor ouders makkelijker zijn en veel verkeersbewegingen schelen. Momenteel hebben niet alle scholen een eigen bso, en kinderdagverblijven zitten verspreid door de hele stad.

→ Sport, bewegen en recreatie

Door nieuwe vormen van sport en bewegen zullen ruimtes met steeds meer gebruikers moeten worden gedeeld. Dat is nu bijvoorbeeld al het geval met supers op het Hilversums Kanaal en padel bij tennisverenigingen. Ook is het steeds drukker op fietspaden en op de hei.

Sommige sportverenigingen hebben wachtlijsten. Tegelijk neemt het aantal vrijwilligers af. Ondertussen verwachten leden wel steeds meer dienstverlening en professionaliteit. Gevolg is dat verenigingen groter (moeten) worden om alles te kunnen bekostigen. Sponsoring verschuift overigens van grote bedrijven naar het midden- en kleinbedrijf, dat daarmee ook voor de sport belangrijk is geworden.

Sportverenigingen vragen de gemeente om – vanuit een visie – meer te sturen. Is er bijvoorbeeld een link tussen gezondheid en de nabijheid van sportverenigingen? En zo ja, is de spreiding dan goed genoeg? De bereikbaarheid van de verenigingen zou beter kunnen, wat betreft openbaar vervoer en veiliger fietsroutes. Daarnaast zou sport voor iedereen mogelijk moeten zijn, bijvoorbeeld ook voor mensen met lage inkomens en ouderen of mensen met een beperking.

Voor recreatie in het buitengebied is er een wens voor zwemmen in natuurwater. Aan de andere kant zijn er zorgen over te veel recreanten in de natuur. Mede daarom wordt meer aandacht gevraagd voor buitenrecreatie in de stad.

Ideeën voorzieningen:

- **Geef kleine middenstanders een kans met lagere huren voor winkelpanden.**
- **Een autoluwe Gijsbrecht van Amstelstraat. Of helemaal afsluiten voor doorgaand verkeer en er een groot levendig plein maken met horeca, terrassen en winkels.**

- **Maak Hilversum aantrekkelijker voor jongeren (waaronder studenten). Zij brengen levendigheid en kunnen personeelstekorten deels oplossen, zoals in de horeca.**
- **Bibliotheek in het centrum, en uitbouwen tot educatie- en ontmoetingsplek.**
- **De Oude Haven tot een parel maken, met ligweides en horeca.**
- **Radio- en tv-opnames meer naar het centrum halen, voor de zichtbaarheid en (de nazit in) de horeca.**
- **Museum over Hilversum in bezettingstijd.**
- **Sportfaciliteiten verhuren aan bedrijven en scholen.**
- **Jongeren gelegenheid bieden om sporten uit te proberen.**
- **Centrum voor denksporten.**
- **Buitenzwembad.**
- **Meer aanbod voor mountainbikers zodat wandelaars en fietsers elkaar minder storen.**
- **Wandelroutes van verschillende afstanden door Hilversum.**
- **Klim- en indoorskatepark in oude V&D.**

5.6 Klimaat, energietransitie en duurzaamheid

Over klimaat, energietransitie en duurzaamheid hebben inwoners veel gedachten en ideeën gedeeld. Zij zien de noodzaak en kansen. Vooral zien zij het belang van een samenhangende, toekomstgerichte en duidelijke aanpak.

Dit gaat goed:

Dat Hilversum veel groen heeft, is een gunstig uitgangspunt bij bijvoorbeeld hittestress.

De groeiende populariteit van de fiets is positief voor klimaat, energiegebruik en duurzaamheid.

Dit kan beter:

- **Energietransitie**

Als alternatief voor aardgas zijn suggesties aangedragen als stadsverwarming, waterstof en aardwarmte. Op daken kunnen veel meer zonnepanelen of eventueel zonnedakpannen, en windmolens zouden op strategische plekken kunnen.

We moeten zo snel mogelijk naar emissieloos vervoer, is gezegd. Dat zou ook een verbetering betekenen voor de geluid- en luchtkwaliteit langs drukke wegen en straten. Elektrisch rijden kan gestimuleerd worden met meer oplaadpunten.

- **Minder verbruiken**

Er is veel winst te behalen door minder energie te verbruiken. Isolatie is genoemd als belangrijke factor, zeker bij grote gebouwen. Net zoals bijvoorbeeld minder of slimme verlichting: lampen die dimmen of uitgaan als er geen beweging is, zowel binnen als buiten. Terrasverwarming werd als energieslurper genoemd. Minder verbruiken en vervuilen zit voor een groot deel in gedrag. Zoals vaker met de fiets, auto's delen in plaats van bezitten en bewuster omgaan met verwarming. Maar ook op andere vlakken dan energie kunnen we minder gebruiken of duurzamer materialen gebruiken, zo werd gesteld.

- **Monumenten en verduurzaming**

Een paar keer is genoemd dat verduurzaming leidend moet zijn, en niet het karakter van gebouwen. Ook bij monumenten en beschermd stadsgezicht. Dat botst wel met andere wensen over behoud van cultureel erfgoed. Hoe dan ook is verduurzaming van oude en zeker van monumentale gebouwen duur en daarnaast lastig, al is het maar vanwege regelgeving.

- **Hulp bij verduurzamen**

De gemeente wordt gevraagd regels aan te passen voor verduurzaming van woningen, andere gebouwen en tuinen. Ook het belang van betaalbaarheid is benadrukt, zoals door het geven van subsidies. De gemeente zou ook moeten kijken naar andere vormen

van hulp (bijvoorbeeld klushulp) en goede adviezen moeten geven. Verduurzamen zou gemakkelijk moeten zijn.

Verder kwam het advies om de landbouw niet te vergeten. Bijvoorbeeld door ruimte te geven aan omwenteling naar lokale duurzame tuinderijen.

→ Klimaat

Veel gedachten gaan naar het aanpassen van de omgeving aan klimaatverandering. Meer groen en minder stenen is vaak genoemd. Wegens biodiversiteit en hittestress, maar ook in verband met wateroverlast door hoosbuien.

Voor hoosbuien zijn ook andere oplossingen aangedragen, zoals waterdoorlatend wegdek en water opvangen voor droge tijden. Er wordt vooral gevraagd goed te kijken naar de lage delen in de gemeente, waar hogere waterstanden zeker problemen kunnen opleveren.

→ Regie nemen

Er zijn flinke investeringen nodig voor verduurzaming, energietransitie en aanpassingen aan het klimaat. Dat maakt overwogen keuzes en samenhangende maatregelen des te belangrijker. Tegelijk is actie nodig. De gemeente wordt gevraagd om met lef het voortouw te nemen. Om zelf het goede voorbeeld te geven, maatregelen te promoten en te begeleiden en de regie te nemen in de wijken.

Ideeën klimaat, energietransitie en duurzaamheid:

- **Inwoners inspireren door 'Hilversum in 2040 CO2-neutraal' op te nemen in de Omgevingsvisie.**
- **Deelauto's stimuleren.**
- **Afspraken met woningcorporaties maken.**
- **Kant-en-klare oplossingen voor verduurzaming aanbieden.**
- **Waterbergingen bijvoorbeeld onder plantsoenen.**

- **Voorsorteren op waterstof en kernenergie, bijvoorbeeld door gasleidingen in stand te houden.**
- **Alle wegen solarroad.**
- **Warmtewinning met warmtewisselaars onder sportvelden.**
- **Zonnepanelen op vrije plekken, zoals afslag A27.**
- **Sedum en/of zonnepanelen verplichten op platte daken.**
- **Sedumdaken op bushokjes.**
- **Zonnepanelen toestaan op alle daken.**
- **Lantaarnpalen met zonnepanelen en evt. glow-in-the-dark.**
- **'Schone' stadsbussen.**
- **Alle nieuwe gemeentegroen biologisch en insectriendelijk.**
- **Plasticfilters in riolen.**
- **Insectenhôtels plaatsen.**

5.7 Sociaal

Sociale aspecten en de inrichting van onze omgeving hebben invloed op elkaar. In verschillende reacties kwamen onderwerpen ter sprake als bevolkingsopbouw, werk, veiligheid, ontmoeten en meedoen in de samenleving.

Dit gaat goed:

Het dorpse karakter van Hilversum wordt gekoesterd en moet zeker blijven. Behalve in zaken als veel laagbouw, groen en ruimte, zit het dorpse in bijvoorbeeld

de onderlinge betrokkenheid en de vriendelijke sfeer. De buurthuizen worden hierbij belangrijk genoemd.

De diversiteit van de bevolking vindt men ook belangrijk, met verschillende leeftijden en achtergronden. Daarbij zijn er vooral positieve reacties over de verschillende culturele achtergronden. Naast permanente inwoners van buitenlandse afkomst, kent Hilversum veel expats: buitenlanders die hier tijdelijk wonen wegens hun baan.

Verder voelt men zich over het algemeen veilig.

Wat werk betreft wordt positief genoemd dat er veel 'schone' werkgelegenheid is (niet-vervuilende bedrijven en schone handen), onder meer door de aanwezigheid van de mediabedrijven. Het blijven stimuleren van kleine innovatieve bedrijven wordt ook van harte aangemoedigd.

Dit kan beter:

→ Bevolkingsopbouw

Er wonen in verhouding steeds meer ouderen in Hilversum. Dat vraagt om aanpassingen in woningaanbod, voorzieningen en toegankelijkheid op straat en van gebouwen. Dat geldt ook voor mensen met een beperking. Tegelijk wordt op het hart gedrukt Hilversum aantrekkelijk te houden/maken voor jongeren.

→ Meedoen

Vaak is de wens geuit dat iedereen kan meedoen in de samenleving. Dat iedereen eigenlijk samenwoont. Daarbij zijn onder meer zorgen geuit over de soms extreme (inkomens)verschillen tussen bevolkingsgroepen. Daarbij is ook aangegeven om te waken voor een 'elitebubbel'. Ook is genoemd dat Hilversum zich meer kan instellen op de vele verschillende nationaliteiten en culturen. Een kanttekening is dat anderen het aantal inwoners van buitenlandse afkomst te groot vinden.

In ieder geval is – binnen en buiten – meer ontmoetingsgelegenheid een belangrijke basis voor contacten, meedoen en betrokkenheid. Ook is aanbevolen om bevolkingsgroepen meer te spreiden over de wijken.

→ Werk en economie

Ontmoetingsruimtes waar mensen ook rustig kunnen werken, zouden veel woon-werkverkeer schelen. In het licht van woon-werkverkeer is ook gevraagd om meer werkgelegenheid voor Hilversummers in eigen stad. Nu wordt een groot deel van de banen ingevuld door werknemers van elders.

Nu er al veel bedrijven zijn vertrokken is er ook nieuw economisch perspectief nodig, zo werd gesteld. De gedachten gaan naar uitbreiding van bijvoorbeeld innovatieve en creatieve bedrijven, organisaties en broedplaatsen. Een aantal keren kwam de oproep om vooral het midden- en kleinbedrijf van Hilversum te versterken.

→ Veiligheid

De veiligheid zou 's avonds beter kunnen. In dat verband is ook genoemd dat veel kantoren in een wijk niet ten goede komen aan fijn wonen en een veilig gevoel. Het is er 's avonds doods en donker. Verder is aangegeven dat de sfeer in Hilversum meestal fijn is, maar dat er in het centrum vaak veel gedoe is bij het uitgaan. "Als de sfeer dan slecht is, is het ook echt slecht."

→ Gezondheid

De grote hoeveelheid verkeer tast de luchtkwaliteit aan. Ook houtrook is genoemd. Daarnaast ervaren mensen geluidsoverlast van auto's, vrachtwagens, goederentreinen scooters en ook bladblazers.

In het kader van gezondheid is ook sport en bewegen aangehaald. De gemeente kan sporten bij verenigingen voor meer mensen mogelijk maken, maar ook bewegen in de openbare ruimte stimuleren.

Ideeën sociaal:

- **Safe-points in Hilversum, waar je naar binnen kan als je je onveilig voelt.**
- **Buurthuizen, wijkcentra en sociale evenementen steunen.**
- **Expats meer betrekken.**
- **Houtstook stoppen.**
- **Minder gemotoriseerd verkeer en/of andere routes.**
- **Watertappunten maken in en om de stad, om je waterfles te vullen.**
- **Paaltjes met QR-codes, voor gezonde en duurzame tips en recepten.**
- **Sporten voor meer mensen mogelijk maken en stimuleren.**
- **Voor werkgelegenheid inzetten op meer midden- en kleinbedrijf en juist niet mediagerelateerd, voor diversiteit en robuustheid.**

5.8 Openbare ruimte

In de openbare ruimte komen veel van de genoemde onderwerpen samen. Er liggen vooral veel kansen.

Dit gaat goed:

Het groen en de ruimte worden beschouwd als grote kwaliteiten van Hilversum. Over het onderhoud van het groen en het netjes houden van de straten zijn de meesten tevreden. Mensen zijn ook positief over de sport- en spelvoorzieningen en over kinderspeelplaatsen.

Het belang van ontmoetingsplaatsen in de openbare ruimte is vaak aangegeven. Daarin hebben plekken als het marktplein al een goede functie, met bankjes en ruimte om te spelen.

Dit kan beter:

Wensen voor de openbare ruimte zijn onder andere uitbreiding van het aantal sport- en speelplekken, meer ontmoetingsplaatsen voor jong en oud, meer bankjes en meer afvalbakken. (En de afvalbakken vaker legen.)

Veel andere wensen en oplossingen zijn genoemd bij andere onderwerpen in dit verslag. Zoals minder of meer parkeerruimte, goed toegankelijke

stoepen, voldoende (of meer) groen en ruimte. Maar ook bijvoorbeeld waterdoorlatende straten en waterberging.

Juist voor dringende onderwerpen zoals klimaatadaptatie biedt de openbare ruimte veel kansen. Verschillende wensen en oplossingen zijn bovendien heel goed te combineren. Vooral scholieren die hebben meegedacht over de Omgevingsvisie, hebben dit laten zien in ideeën en tekeningen. Zij dachten heel breed. Ze hadden oog voor onder andere (veilig) buitenspelen, gezondheid en een mooie omgeving. Tegelijk keken ze naar zaken als biodiversiteit en bijvoorbeeld toepassingen tegen watertekort en -overlast, die ook nog eens energie opwekken. En dat allemaal samen in een straat.

Ideeën openbare ruimte:

- **Straat inrichten samen met bewoners.**
- **Bomen en struiken met fruit en noten waar buurtbewoners van kunnen eten.**
- **Ontmoetingsplekken met zitjes en wat groen.**
- **Meer schaaktafels, tafeltennistafels, voetbalveldjes, basketbalveldjes.**
- **Beweegroutes door de stad.**
- **Meer openbare toiletten.**

5.9 En verder

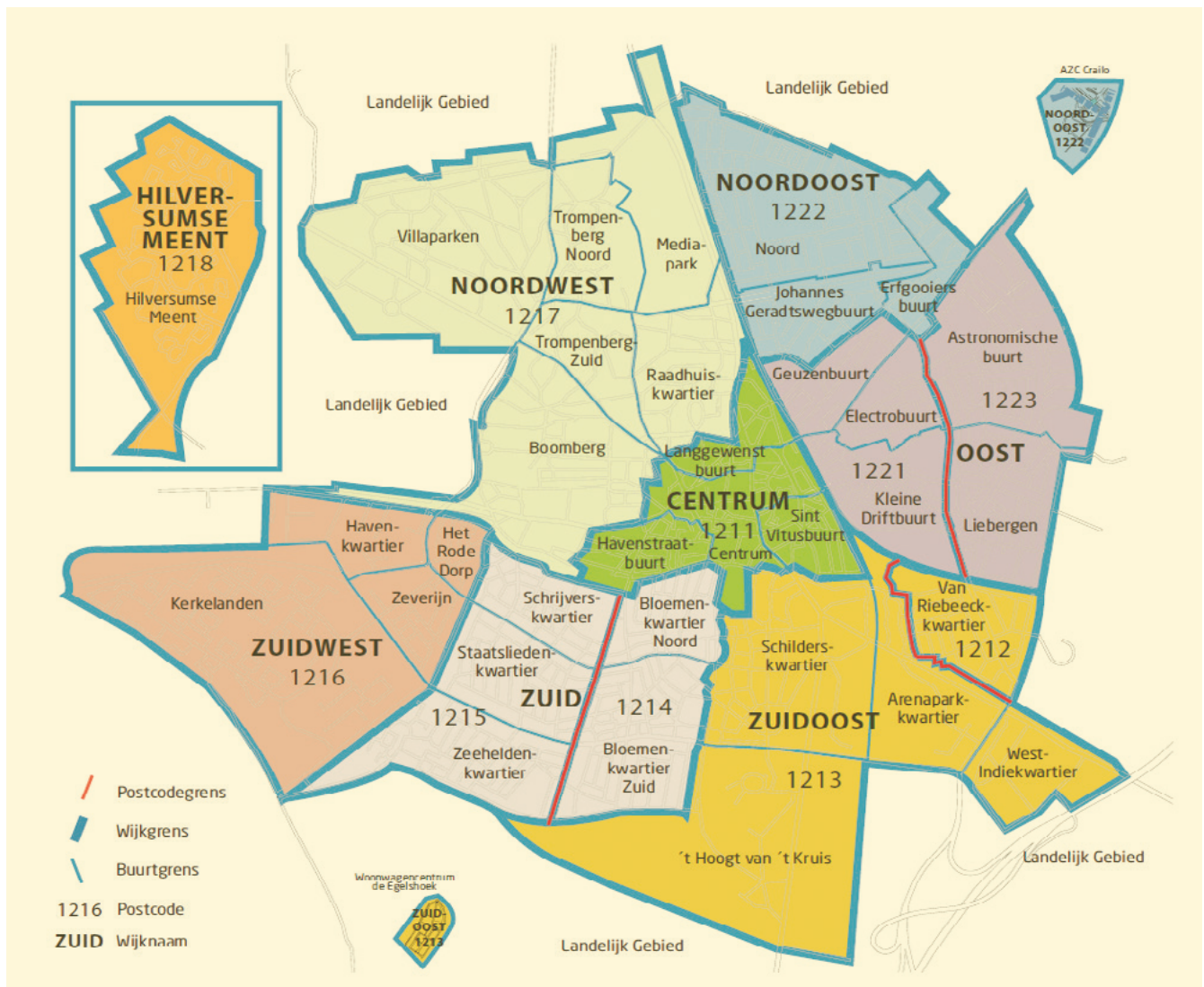
Ook de volgende onderwerpen zijn aangegeven, die direct of indirect te maken hebben met de leefomgeving.

- **Koppelen**
Genoemd werd om ontwikkelingen op elkaar afstemmen en samen aan te pakken. Bijvoorbeeld het koppelen van een verkeersplan, klimaatbeheersing en woningbouw. Ook is aangegeven dat het grote plaatje moet kloppen: meer samenhang in de ruimtelijke ordening van Hilversum.

- **Afstemmen werkzaamheden**
Ook is een aantal keren gevraagd om (weg)werkzaamheden beter op elkaar te stemmen.
- **Handhaving**
Er kwamen veel opmerkingen over betere handhaving. Zoals controleren op hardrijden, sluipverkeer, fietsen in voetgangersgebied, dumpen van vuil, te hoge verbouwingen, meer politiecontrole in de wijken en iets doen tegen hondenpoep. Op nummer 1 staat het aanpakken van fout parkeren. Vooral scheef parkeren en parkeren op de stoep.
- **Welvaart - welzijn**
Een aanbeveling die verschillende keren kwam, was de nadruk leggen op welzijn in plaats van op welvaart. Om minder commercieel/economisch te denken en handelen. Om uit te gaan van een gedeelde brede sociale welvaart waarin cultuur en gezondheid ook belangrijke factoren zijn. "Kwaliteit van het leven zou het belangrijkste thema van de toekomst moeten worden."

6. Wijken van Hilversum

Het meeste wat de deelnemers hebben gezegd en geschreven, ging over heel Hilversum. Maar ook over de wijken hebben mensen laten weten wat ze goed vinden en wat beter kan. Vaak over zaken in hun eigen wijk, soms over andere wijken. Net als voor heel Hilversum, zijn de volledige gegevens te bekijken en lezen op hilversum.2040.nl.

6.1 Centrum

Het centrum is in dit verslag al bij verschillende onderwerpen aan bod gekomen, vooral bij 'Voorzieningen'. Dit deel gaat vooral op een aantal andere zaken in het centrum in. Anders dan bij de andere wijken,

komen de meningen en ideeën over het centrum niet alleen voornamelijk van de eigen bewoners, maar ook uit andere wijken.

Dit gaat goed:

De beschrijving van Hilversum als dorp met stadse voorzieningen, komt vooral in het centrum terug. Het centrum krijgt waardering voor het grote aantal winkels en horecagelegenheden en voor de dorpse uitstraling, al is dat dorpse wel minder geworden. Veel mensen noemen het centrum gezellig en komen er graag. Ook vinden ze het goed bereikbaar met bus, trein en fiets. Het centrum is belangrijk voor alle inwo-

ners van Hilversum en heeft een regiofunctie. Er staan ook beeldbepalende gebouwen als de Sint Vituskerk en oude villa's. Daarnaast heeft het centrum bewoners die er over het algemeen graag wonen.

Dit kan beter:

→ Winkels, horeca en cultuur

Kijk voor de verschillende wensen voor winkels, horeca en cultuur bij het onderwerp 'Voorzieningen' in het hoofdstuk over Heel Hilversum.

→ Sfeer en identiteit

Wat over zowel heel Hilversum als over het centrum vaak is genoemd, is een gebrek aan sfeer en vooral een eigen identiteit. Behalve over het aanbod aan winkels, horeca en cultuur, gaat het daarbij vaak over de inrichting en de gebouwen in het centrum. In ieder geval is de wens groot om het centrum ook voor de lange termijn aantrekkelijk(er) en levendig te houden. De wens van velen is om wel het dorpse karakter te bewaren.

→ Bebouwing en architectuur

Er is door de jaren heen veel gesloopt, verbouwd en gebouwd in het centrum, ook bijvoorbeeld bij het station. Dat het oude nostalgische centrum daardoor is verdwenen, betreuren veel mensen. De kritiek is dat er niet goed genoeg over is nagedacht en dat de waardering voor bepaalde panden pas na de sloop is gekomen. Ook vinden mensen de bebouwing daarvoor op veel plekken onsamenhangend. Ook in de Havenstraat en, zo waarschuwde iemand, dit dreigt ook voor de Groest.

Sommigen pleiten ervoor om oude gevels in het centrum weer terug te brengen. Anderen om – bijvoorbeeld in de Havenstraat – juist nieuw te bouwen. En al spreken veel mensen zich uit tegen hoogbouw, in de buurt van het station vinden anderen dat eigenlijk wel prima. Het centrum helemaal volbouwen vinden de meesten echter niet de bedoeling.

Wat verder aan levendigheid van het centrum kan bijdragen, is wonen boven winkels.

→ Groen

Ook in het centrum vinden mensen groen belangrijk. Daar moet genoeg ruimte voor blijven en voor worden gemaakt. Zo kwam een bewoner met de suggestie om pleintjes bij woningen te vergroenen. Minder asfalt en meer beplanting.

(Groen)onderhoud verdient daarbij ook aandacht. Zo werd de Beatrixtunnel genoemd. Daar wordt het talud steeds kaler, liggen steeds meer drollen en is de stoep bij regen een zandbak.

→ Voorzieningen

Bewoners geven aan dat een buurthuis ontbreekt. Verder kwam de wens om het skatepark bij de Oude Haven uit te breiden en op te knappen.

Voor het levendig maken van het centrum kwamen er ook heel andere ideeën over voorzieningen. Zoals meer activiteiten naar het centrum halen, bijvoorbeeld dagbesteding en culturele activiteiten. Maar ook met gemeentediensten en een bibliotheek in het centrum.

→ Verkeer en parkeren

Over auto's zijn de meningen verdeeld. De meesten lijken te pleiten voor een autoluw centrum. Anderen vinden het juist belangrijk dat ze met de auto tot in het centrum kunnen komen. Zo niet, dan zien sommigen zich genoodzaakt om te winkelen in een andere plaats.

Om hardrijden in de Havenstraat af te remmen, worden verkeersdrempels voorgesteld.

Bewoners zouden graag (met een parkeervergunning) weer meer parkeerplekken op straat tot hun beschikking hebben. Nu is een deel daarvan voor bezoekers, terwijl er vaak genoeg lege plekken in de parkeergarages zijn. Wat meespeelt is dat uitgaanspubliek 's nachts schreeuwend de auto uit de straat komt halen.

“Winkelend en uitgaand publiek is van harte welkom, maar dan wel met hun auto in de daarvoor bedoelde parkeergarages.”

6.2 Hilversumse Meent

De wijk is wegens zijn ligging aan de ene kant op Bussum gericht. Toch vinden bewoners de verbinding met Hilversum belangrijk. Ze zijn voornamelijk tevreden over hun wijk. Wel is het nodig om naar de toekomst te kijken, voor jong en oud.

Dit gaat goed:

De hofjesopbouw van de Meent, de laagbouw en de kleinschaligheid noemen bewoners typerend voor hun wijk. Net als de sociale verbondenheid en de vele actieve vrijwilligers. Ze zijn ook blij met de omringende groene gordel, de veiligheid, de rust en ruimte en met het winkelcentrum in de wijk. Positief is ook de aandacht voor biodiversiteit bij het groenonderhoud.

Dit kan beter:

→ Groen

Tegenover positieve geluiden over het groenonderhoud, staat de vraag om beter groenonderhoud. Ook kwam de vraag om meer groen en meer bloemen.

→ Woningen

Er is aangegeven dat in de Meent woningen nodig zijn voor jong en oud. Er is te weinig jonge aanwas. Tegelijk kunnen veel ouderen niet doorstromen vanuit hun gezinswoningen, bij gebrek aan passende huisvesting in de Meent. Het zou ook goed zijn als er meer contact is tussen jongeren en ouderen.

→ Voorzieningen

Er heerst onzekerheid over de toekomst van de zorgvoorzieningen in deze vergrijzende wijk; ongeveer een derde van de bewoners is 65-plus. Een gezondheidscentrum met meer dan de huisartsenpraktijk zou geen overbodige luxe zijn. Aan de andere kant mist er een

hangplek voor jongeren. Daarnaast zouden bewoners graag restaurants, een terrasje, een gezellige ontmoetingsruimte, creatieve voorzieningen en wat meer winkels in de wijk willen. Daarbij werd ook gesproken over lokaal geproduceerd voedsel. Verder is er wens uitgesproken voor een recreatiegebied in de groengordel, inclusief een strandje bij de vijvers.

→ Openbare ruimte

De openbare ruimte kan beter en mooier, met meer uitstraling, zo werd gezegd. Daarbij werd op het hart gedrukt om de inrichting en veranderingen daarin, als geheel te bekijken. Niet onsamenhangend stukje bij beetje. Ook aandacht voor ouderen is nodig, zoals toegankelijkheid met een rollator. Het park bij het winkelcentrum werd een puinhoop genoemd en moet opgeruimd worden. Hetzelfde geldt voor dode vissen in de vijvers.

→ Verkeer

De verlichting van de fietsroute naar Hilversum moet beter, vinden bewoners. Ook zijn er zorgen om het behoud van de busverbinding. Vooral voor de ouderen in de wijk is die belangrijk. Verder werd gevraagd om terugbreng van de inhammen bij de bushaltes. Het verkeer kan nu veel moeilijker doorstromen als er een bus op straat staat.

6.3 Noordoost

Sociale betrokkenheid speelt een grote rol in Noordoost. De inrichting van de omgeving kan bijdragen aan het behoud en versterken daarvan.

Dit gaat goed:

Het buurtgevoel werd naar voren gebracht als de belangrijkste kwaliteit van Noordoost. Mensen zijn betrokken, helpen elkaar en groeten elkaar. Dat er een wijkagent is, stellen zij ook op prijs.

Ze vinden het rustig wonen in deze tuinvijk, vlakbij heide en groen, en met ook in de wijk veel groen.

Verder kreeg Noordoost beschrijvingen als een mooie buurt, met mooie architectuur, nette nieuwbouw, weinig hoogbouw, ruimte, pleintjes, speelplekken en de Berlagevijver. Voorzieningen als een supermarkt, basisschool en huisarts zijn om de hoek. Wijkcentrum Lopes Dias werd een goede ontmoetingsplek genoemd. Ook het parkeerbeleid is goed genoemd, al zijn er over het parkeren wel klachten. Verder kwamen er positieve reacties op de stadsverbetering in Noordoost. Bijvoorbeeld het gebouw aan de Erfgooierstraat/Dasselaarstraat, met daarbij een kritische kanttekening over het groendonderhoud.

Dit kan beter:

→ Sociaal

Het buurtgevoel moet zeker blijven en verder worden versterkt. Tegenover zeer positieve reacties noemden sommigen hun buurt overigens 'niet verbonden'. Hoe dan ook, wijkbewoners willen de onderlinge betrokkenheid en participatie in de wijk stimuleren. Ontmoetingsplekken en het mogelijk maken van buurtinitiatieven kunnen daar aan bijdragen. Zoals wijktuinen of een jaarlijks kampeerweekend op een 'buurtcamping' in de wijk. Ook genoemd is verbetering van wijkcentrum Lopes Dias.

→ Voorzieningen

Een aantal extra voorzieningen zou welkom zijn, met als bij-effect een bijdrage aan de onderlinge betrokkenheid. Voorstellen zijn (kindvriendelijke) koffie- of lunchplekken, terrasjes en een bakker, eventueel in combinatie met een sociale werkplek.

→ Verkeer en parkeren

Wijkbewoners storen zich aan sluisverkeer en aan de drukte op de Johan Geradtsweg en de Larenseweg, ook wegens geluidsoverlast en vuile lucht. Voorgesteld werd om op bepaalde plekken weer 30 km per uur in te stellen. Ook is er te weinig parkeerruimte. Scheefparkeerders nemen daarbij nog eens onnodig veel ruimte in. Verder werd de wens genoemd voor

nieuw asfalt in de Erfgooiersstraat en de Berlagelaan. Wat openbaar vervoer betreft zou de wijk beter bereikbaar worden met betere busroutes.

→ Groen en onderhoud

Groen mag meer en beter in Noordoost. Daarbij werd wel het dilemma gegeven van groen versus parkeerruimte. Ook groenonderhoud kwam aan de orde, en dan specifiek bij de Erfgooierstraat/Dasselaarstraat. Het verwaarloosde groen in deze hoek opknappen zou de nieuwbouw helemaal afmaken.

→ Woningen

Er is behoefte aan betaalbare, kleinere maar kwalitatief goede woningen. Daarbij is ook aandacht gevraagd voor oudere en zeer gehorige flats. Een ander voorstel is meer gemengde woonvormen, waar bewoners elkaar met van alles kunnen helpen.

→ Zonne-energie

Zonne-energie zou makkelijker mogelijk moeten zijn. Zo kwam de vraag waarom in de Siriusstraat een project van veertien burens voor zonnepanelen steeds wordt afgewezen.

6.4 Oost

Naast woongenot zijn er wensen in Oost. Daarbij staat schipperen met ruimte centraal.

Dit gaat goed:

De Groene Loper door de wijk krijgt veel waardering van wijkbewoners. Het maaibeeld dat rekening houdt met biodiversiteit, sluit daar op aan. De speeltuinen vindt men mooi opgeknapt en buurthuis de Geus wordt goed bezocht. Er is tevredenheid over de bereikbaarheid en over het weinige verkeer in de woonwijk. Bewoners zijn ook te spreken over de diversiteit, wat bewoners en bebouwing betreft. Er kwamen positieve geluiden over de laagbouw, over straten als de Poolsterstraat en over de nieuwbouw op Anna's Hoeve. Wel zijn er Hilversummers die wegens de na-

tuur liever geen nieuwe bebouwing aan de randen van Hilversum zouden zien.

Dit kan beter:

→ Meer groen, minder steen

Het relatief weinige groen in Oost wordt wat bewoners betreft meer. Ze denken dan aan meer verblijfs-groen en meer sport- en speelplekken. Ondertussen zijn er zorgen over de verdergaande verstening: in tuinen en door nieuwe bebouwing. Bouwplannen achter de Orionlaan zijn zelfs een aanslag op het milieu genoemd en er zijn tegenstanders van de bomenkap bij Anna's Hoeve. Er zou ook meer spreiding van woningbouw over Hilversum moeten komen. "Oost is vol."

→ Woningen

Aan de andere kant is er ook in Oost behoefte aan meer diversiteit in woningen. Bijvoorbeeld seniorenwoningen. Het Oosterspoorplein is genoemd als optie voor betaalbare woningen. Ook kwam de aanmoediging om met de herontwikkeling van de Noorderweg door te gaan.

→ Verkeer en parkeren

Racende motoren op de ringweg geven dag en nacht geluidshinder. De Jan van den Heijdenstraat wordt een autoracebaan genoemd, gevaarlijk voor overstekende kinderen. De kruisingen aan de oostkant van het station en op de Minckelerstraat, Kleine Drift en Pelikaanstraat vindt men ook onveilig om over te steken. Na een opknopbeurt is dat juist erger geworden.

Verder zijn er te veel geparkeerde auto's. Die komen ook uit andere wijken, waar betaald parkeren geldt. Voor elektrische auto's zouden bewoners graag meer oplaadpunten willen. Ook mag de herontwikkeling van de busremise wel weer worden opgepakt.

→ Verbinding met centrum

Het treinspoor werkt als een barrière naar het centrum. Meer verbinding zou heel mooi zijn. Daarvoor

zijn verschillende ideeën, waaronder een 'parkbrug' over het spoor.

→ Voorzieningen

Er kwamen verschillende wensen voor meer voorzieningen, zoals een muziekpodium, een marktplein en horeca. Snackbars zijn er wel, maar bijvoorbeeld een koffiebar of lunchrooms zouden welkom zijn.

Ook is er behoefte aan meer ontmoetingsplekken.

6.5 Zuidoost

Bewoners van Zuidoost noemen hun wijk erg fijn om te wonen. De genoemde verbeterpunten liggen vooral bij verkeer, parkeren en groenonderhoud.

Dit gaat goed:

Het woongenot komt vooral door het groen, de ruimte en de rust. Bewoners voelen zich veilig in Zuidoost. Ook waarderen ze de buurtcoördinator als centraal aanspreekpunt. Ze zijn blij met de actieve wijkvereniging die bovendien opkomt voor de belangen van de bewoners. Verder zijn mensen positief over het onderhoud van de bomen en over de vuilnisophaaldienst.

Dit kan beter:

→ Verkeer en parkeren

De verkeersveiligheid kan beter, zoals op de rotonde van de Utrechtseweg/Diependaalselaan. Ook doorstroming is een verbeterpunt. Daarbij is nogmaals de Diependaalselaan genoemd, en in het algemeen een goede doorstroom voor verschillende weggebruikers en voor nooddiensten. Wijkbewoners willen veel minder vrachtauto's: niet meer 's nachts en het liefst helemaal niet meer op de Diependaalselaan en Utrechtseweg.

Verder is er ergernis over parkeren op de stoep. Daardoor blijft er weinig ruimte over voor spelende kinderen en andere gebruikers.

→ Bereikbaarheid

Gevraagd is om het treinstation vanuit Zuidoost beter bereikbaar te maken voor het afzetten en ophalen van treinreizigers. Een voorstel is om op een stukje busbaan tweerichtingsverkeer te maken. Dat zou extra omrijden en veel verkeersdrukke schelen. Ook is gevraagd om het alsnog doorvoeren van de toegang voor wandelaars en fietsers naar de Monnikenberg en de Laapersheide.

→ Groen

Het natuuronderhoud zou beter kunnen, net als het groenbeheer in de wijk. Er is opgemerkt dat het echt beheer zou moeten zijn, niet alleen aanharken.

Verder worden ongemerkt steeds meer stukjes groen afgesnoept voor woningbouw.

6.6 Zuid

Zuid is een stabiele, fijne woonwijk genoemd. Op een aantal punten kan het beter.

Dit gaat goed:

In Zuid vinden bewoners een goed buurtgevoel en een grote maatschappelijke betrokkenheid en samenhang. Als voorbeeld noemden ze Heikracht. Dit bewonersinitiatief organiseert onder meer gezamenlijke maaltijden voor ouderen. Waardering is er ook – van wijkbewoners en van andere Hilversummers – voor het gezamenlijk planenmaken door winkeliers en bewoners voor ‘hun’ Gijsbrecht van Amstelstraat. De werkwijze en plannen worden een voorbeeld genoemd voor andere woon-winkelgebieden. Bovendien vinden veel mensen het een gezellige winkelstraat.

Andere positieve genoemde punten in Zuid zijn een mooie speeltuin en de geslaagde renovatie in het Bloemenkwartier, in Dudok-stijl. Ook zijn voetgangers verheugd dat de voormalige parkeerstrook langs de Taludweg weer een wandelpad is. In zijn algemeenheid werd de inrichting van de openbare ruimte in

Zuid goed genoemd. Ook werd aangegeven dat de Diependaalselaan de afgelopen jaren rustiger is geworden. Er is minder vrachtverkeer, vooral 's nachts.

Dit kan beter:

→ Voorzieningen

Een grote wens in Zuid is dat wijkcentrum De Lelie weer opengaat.

Ook kwam er een heel specifieke suggestie: een 'Tiny thee kiosk' met terras, natuurspeelplaats en een startpunt voor natuuractiviteiten.

→ Openbare ruimte

In sommige straten kun je met een kinderwagen of rolstoel nog amper over de stoep. Boomwortels duwen de stoeptegels omhoog, vooral aan de Bosdrift. Verder zijn er wensen voor meer voetbalveldjes in Zuid en voor hondenpoepbakken in het Bloemenkwartier.

→ Woningen

In het Bloemenkwartier zetten steeds meer bewoners een extra verdieping op hun huis. Er zijn zorgen dat meer mensen dit voorbeeld gaan volgen.

→ Verkeer

Over de Nassaulaan zijn oplossingen gevraagd voor een aantal punten. Er rijdt te veel doorgaand en hardrijdend verkeer. Bovendien parkeren veel mensen er hun auto – gratis – om daarna lopend naar het centrum te gaan. Er blijft daardoor vaak te weinig plek over voor bewoners en hun visite.

Een wijkbewoner gaf een tip om parkeerruimte beter te benutten, met strepen die parkeervakken aanduiden. Parkerende automobilisten laten namelijk nogal eens veel tussenruimte open. Verder kwam een verzoek voor eenrichtingsverkeer in de Tulpstraat. Tot slot een wens voor een betere busverbinding naar het centrum.

6.7 Zuidwest

Hilversum Zuidwest is 'prettig om te wonen' en 'puik' genoemd. Er zijn verschillende voorstellen om het nog fijner te maken.

Dit gaat goed:

Het woonplezier zit voor een groot deel in het groen, waaronder plantsoenen en de uitzichten op weilanden en ander groen. Van bewoners uit een andere wijk kwam een compliment voor het initiatief in Kerkelanden voor een biodivers maaibeleid.

Bewoners zijn blij met de ruime opzet en de rust van Zuidwest, ook wat autoverkeer betreft. Het openbaar vervoer naar het station is goed en bewoners zijn positief over voorzieningen als het winkelcentrum, gezondheidscentrum en de speeltuinen. Ook is men blij met de buurtcoördinator en de wijkagent. Wel mogen die zichtbaarder zijn.

Dit kan beter:

Groenonderhoud

Hoe blij mensen ook zijn met het groen in hun wijk, het groenonderhoud kan beter. Iemand zei het zo: "Een fris aanzicht van parken en groenstroken, met planten en bloemen, zoals vroeger."

→ Voorzieningen

Wat mist, is cultureel aanbod. Ook een restaurant met terras staat op het wensenlijstje en in het algemeen meer mogelijkheden om elkaar te ontmoeten. Dat zou goed zijn voor meer onderlinge verbondenheid. Iemand sprak daarbij de wens uit dat mensen elkaar vaker gedag zeggen op straat. Het wijkcentrum zou ruimer en eigentijdser mogen. Verder kwam het voorstel voor dagbesteding/kinderboerderij op het circus-terrein.

→ Verkeer en parkeren

Parkeren zou beter kunnen. Met name de kosten en

er is een wens voor meer parkeerplekken in het Rode Dorp.

Verkeersoverlast komt vooral van de ring. Ook is geconstateerd dat de pas aangelegde verkeersdrempels in Kerkelanden niet het gewenste snelheidsverlagende effect hebben. Verder is genoeg ruimte voor voetgangers gevraagd en een fietspad naast het voetpad tot de Erasmuslaan. En afgezien van naar het station, werd het openbaar vervoer naar de rest van Hilversum slecht genoemd.

→ Woningen

Meer variatie en een 'upgrade' van de uitstraling, is wat werd gezegd over woningen in Kerkelanden. Ook werden meer woonhofjes voor senioren voorgesteld. Wel laagbouw. Ook voor andere woningen en gebouwen is de wens uitgesproken voor zo weinig mogelijk hoogbouw en dan bijvoorbeeld maximaal vier verdiepingen.

→ Openbare ruimte

Voor afval kwam een voorstel voor ondergrondse containers. Verder werd het industrieterrein rommelig genoemd. Ook kunnen handhaving en toezicht in Zuidwest beter.

6.8 Noordwest

In Noordwest is het mooi en rustig wonen, geven bewoners aan. Er is aandacht nodig voor onder meer behoud van het groen. Veel andere wensen hebben te maken met diversiteit.

Dit gaat goed:

Noordwest wordt een wijk genoemd met veel mooie en verschillende huizen en architectuur. Met een schitterend villagegebied. Met rond de Oude Haven (die deels in Noordwest ligt) veel soorten en groottes van woningen die zorgen voor diversiteit. Met gebouwen als het raadhuis en Beeld en Geluid die belangrijk zijn voor Hilversum.

De wijkbewoners zijn ook blij met de inrichting van de straten en met het groen om en in de wijk. Zoals het verzorgde openbaar groen en de mooie bomen. De tuinen bij de huizen en bij het Mediapark. Verder zijn ze te spreken over de rust en stilte, ook wat verkeer betreft. De samenwerking met de buurtcoördinator wordt ook erg gewaardeerd.

Dit kan beter:

→ Groen

Er is helaas minder groen dan vroeger, zo wordt aangegeven. Er zijn veel bomen omgehakt en een behoorlijk aantal voortuinen is verhard, bijvoorbeeld om te parkeren. Groen behouden wordt juist belangrijk gevonden en ook groenbeheer kan beter. Daarbij is ook meer aandacht nodig voor biodiversiteit en klimaatbestendigheid.

→ Sociaal

Noordwest zou best diverser kunnen wat bevolking betreft. Dat is gezegd door bewoners uit andere wijken en ook door inwoners van Noordwest. Waarom bijvoorbeeld geen sociale huurwoningen in deze wijk? Ook zouden meer kinderen welkom zijn.

→ Bebouwing

In Noordwest is vraag naar meer woningen. Onder andere luxere seniorenwoningen met genoeg buitenruimte, maar ook goedkopere woningen. Kantoorgebouwen zouden ook heel goed herbestemd kunnen worden voor wonen. Verder is het Melkpad genoemd, waar mooie nieuwe gebouwen staan, maar ook heel slecht passende.

→ Openbare ruimte

De wijk zou aantrekkelijker mogen zijn voor kinderen en jongeren. Bijvoorbeeld met meer speelgelegenheden. Daarvoor is er nu alleen het Dudokpark.

Verder kwam het wegdek aan de orde. Op bepaalde plekken zouden vriendelijker materialen kunnen ko-

men dan asfalt. In verband met geluid werd asfalt op andere plekken wel een goede keus genoemd.

→ Energietransitie/klimaat/duurzaamheid

Genoemd werd dat biodiversiteit leidend mag zijn bij ontwikkelingen. Ook werd het belang van klimaatadaptatie aangegeven. Zo kwamen onder meer diversiteit in vegetatie aan bod en zonnepanelen, met daarbij wel de kwestie van de vele hoge bomen die zonlicht wegnemen.

→ Verkeer

Voor fietsers en voetgangers moet genoeg ruimte en veiligheid zijn. Vandaar de vraag om veilige routes en om zebrapaden op de Godelindeweg. Ook kwam een voorstel voor 30 km per uur op uitvalswegen zoals de 's Gravelandseweg.

Ondernemers aan de 's Gravelandseweg hebben trouwens last van de slechte autobereikbaarheid. En over de knip in de Schapenkamp werd gezegd dat het station vanuit Noordwest slecht bereikbaar wordt. Ook zal het veel omrijden en dus extra verkeersbewegingen opleveren.

7. Tot slot

Burgerparticipatie zelf werd ook onderwerp van gesprek. Zowel over de aanpak van dit traject als over burgerparticipatie in het algemeen. Ook keken sommigen alvast vooruit naar de uitvoering.

Reacties op inwonersparticipatie Omgevingsvisie Hilversum

Op de inwonersparticipatie is positief gereageerd. Bijvoorbeeld: "Waardering voor de aanpak en moeite vanuit de gemeente om tot een mooi en leefbaar Hilversum te komen." Een bezoeker van een van de wijkbijeenkomsten schreef: "Deze bijeenkomst is een prachtig initiatief dat een vervolg verdient."

Er werden wel groepen inwoners gemist bij de verschillende onderzoeksactiviteiten. Specifiek genoemd werden jongeren en allochtonen. Er is gevraagd om hen bij een vervolg beter proberen te bereiken. Ook had een aantal deelnemers kritiek op de online enquête. Zij vonden hem te beperkt, te sturend of met te weinig diepte. Meer open vragen waren prettiger geweest, schreef iemand, en: "Een gemiste kans om een mooie enquête te maken".

Vaker inwonersparticipatie

Verschillende deelnemers lieten weten dat ze inwonersparticipatie belangrijk vinden en vaker zouden willen. Betrek inwoners bij plannen over hun wijk, werd gezegd. En wissel ook vaker van gedachten over algemene onderwerpen, die van belang zijn voor wijken en/of voor alle Hilversummers. Ook werd een burgerberaad voorgesteld, "zodat bewoners zich gehoord voelen, vooral diegenen die zich niet vaak laten horen." Met de opmerking: "De gemeenteraad staat er niet alleen voor. Werk samen met de mensen voor wie je in de raad zit!"

Communicatie

Ook het belang van communicatie werd aangegeven, en dat die beter kan.

Sommigen bedoelden de communicatie over deze inwonersparticipatie. Niet iedere inwoner had erover gehoord of gelezen. Vervolgens is ook communicatie over de volgende stappen belangrijk, en wat de gemeente doet met alle gedachten en ideeën.

Anderen doelden op eerdere ondervindingen. Namelijk dat de gemeente plannen heeft uitgevoerd, waarin bewoners weinig herkenden van wat zij hadden aangedragen. "Mensen haken dan af." Daarom kwam het advies: als de gemeente wil dat bewoners meedoen met wat zij belangrijk vinden, dan is steeds goede communicatie en uitleg nodig.

Slagvaardig uitvoeren

Verder werd de hoop uitgesproken dat wanneer er vanuit de Omgevingsvisie concrete plannen komen, de gemeente die slagvaardig zal uitvoeren.

Colofon

*Inwoners aan het woord – Verslag inwonersparticipatie
Omgevingsvisie Hilversum
augustus – november 2021*

Redactieteam Omgevingsvisie Hilversum

Ynske Betlem (inwoner)
Frans Kwantes (inwoner)
Marileen Fabels (inwoner)
Simone Diegenbach (onafhankelijk voorzitter)
Renske Keur (projectleider participatie)
Rosa Slagt (data-ordening)
Jan Willem Tap (Bureau Nieuwe Gracht)
Nannie Draaisma (notulist)

Doel van het redactieteam is bijdragen aan en toezien op objectieve en onafhankelijke verslaglegging van de inbreng van de inwoners.

Tekst

Terwisscha & Wagenaar | Schrijfburo
onder begeleiding van het redactieteam
23-12-2021